

7. tund. Manipuleerimine

4. peatükk, osa B

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Sissejuhatus	2 min	<p>Ütle õpilastele, et räägid ka selles tunnis meediaväljaannetes leiduvast manipuleerivast sisust. Selgita, et mitte kõigi sotsiaalmeedias postitusi jagavate, neid meeldivaks märkivate ja kommenteerivate kasutajate taga ei ole päris inimesed – olemas on ka bot'id ja trollid.</p> <p>Küsi õpilastelt, kas nad teavad, mis on bot'id ja trollid. Kui keegi tõstab käe, palu tal oma sõnadega selgitada.</p> <p>Lühidalt – bot'id on tehnilikud, automaatselt koordineeritud kasutajad; trollid on pärisinimesed, kes loovad alternatiivse veebiidentiteedi ja üritavad teisi provotseerida.</p>
Video vaatamine	5 min	<p>Vaadake videot, mis selgitab põhjalikumalt, mis on bot'id ja trollid, ning kus on antud näpunäiteid, kuidas neid märgata.</p> <p>Link: https://youtu.be/H1BZizAZ6DY</p>
Võltsfotode paljastamine	3 min	<p>Lase õpilastel minna lehele https://www.whichfaceisreal.com/ ja võrrelda kahe inimese pilti. Palu õpilastel läbi mängida kolm vooru ja vaadake koos, kas nad suudavad öelda, kumb pilt on tõeline. Üks on alati automaatselt genereeritud.</p> <p>Veebilehe jaotises „Õpi“ („Learn“) on näpunäiteid selle kohta, mida pildilt otsida, et võltsinguid tuvastada.</p>
Vaadake koos läbi märgid, mis viitavad, et pilt võib olla automaatselt genereeritud.	5 min	Slaidid 5–8

7. tund. Manipuleerimine

4. peatükk, osa B

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Faktikontrolli kolm küsimust	2 min	Nimeta kolm tähtsat küsimust, mida tuleb endalt faktide kontrollimisel küsida: - Kes väite esitas? Kas tal on selle teadmiseks kogemusi ja infot? - Milliseid tõendeid ja allikaid ta oma väite kinnitamiseks esitas? Kas allikas ütleb tegelikult seda, mida väidetakse? - Mida ütlevad teised allikad?
Test: Hinnake algallikaid	10 min	Lase õpilastel teha test allikate hindamise kohta. Link – https://veryverified.eu/et/peatukid/4-peatukk/osa-b-manipuleerimine/voltseksperdi-arvamusavaldus-peidetud-reklaam Valeekspertide arvamuste ja reklaamimüügi osa.
Kas tegu on eksperdiga?	2 min	Lugege olukorra kirjeldust: Facebookist eemaldati 500-st Hiinaga seotud kontost koosnev võrgustik, kuna see propageeris Šveitsi võltsbioloogi Wilson Edwardsi väiteid. Edwardsit, keda tegelikult ei eksisteeri, kasutati väitmaks, et USA ei lase tuvastada COVID-19 päritolu. Seejärel avaldati tema arvamus uuesti Hiina riigimeedias.

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Näpunäited, kuidas kontrollida, kas keegi on ekspert.	5 min	<p>Loe ette näpunäited, kuidas kontrollida inimese tausta ja hinnata, kas ta on tõesti ekspert.</p> <ul style="list-style-type: none">- Kogemus eksperdina: kus ta on töötanud ja kui kaua? Kas leiate üles tema CV?- Kui keegi on mainekas ekspert, on teda allikana tõenäoliselt kasutanud ka teised meediaväljaanded või on ta ise paljudesse väljaannetesse artikleid kirjutanud.- Eksperti kirjutatud akadeemilised raamatud, õpikud ja teadusartiklid, aga ka tsiteerimiste arv – mitu korda on teised eksperdid oma artiklites ja raamatutes viidanud tema töödele? Selle info leiate näiteks aadressilt scholar.google.com. Kui otsite eksperti nime, näete, kas ta on kõnealusel teemal kirjutanud ja kui paljud teised on sellele viidanud (ingl cite).- Esindatava organisatsiooni maine: kas teised tunnustavad seda nende teadmiste või kogemuste pärast? Kas teda kutsutakse näiteks eri konverentsidele, aruteludele ja muudele üritustele? Kas tema nimi on seotud mõne meedias kajastatud skandaaliga?

7. tund. Manipuleerimine

4. peatükk, osa B

Tegevus	Aeg	Juhised ja eesmärgid
Väike harjutus	10 min	<p>Jaga õpilased kolme rühma. Palu neil järgmistele küsimustele vastamiseks kasutada eelnevalt arutatud näpunäiteid.</p> <p>1. rühm. Kes on Paul A. Offit? Millele on ta spetsialiseerunud? Kas on mõtet küsida tema arvamust vaktsiinide kohta?</p> <p>2. rühm. Kes on Neil deGrasse Tyson? Mida ta on õppinud? Kui oleksite ajakirjanikud, kas valiksite ta eksperdiks, kellelt küsida ahvirõugete puhangu kohta?</p> <p>3. rühm. Kes on Katharine Hayhoe? Kas ta töötab mõnes tuntud asutuses? Kas on mõtet küsida tema arvamust kliimamuutuste kohta?</p> <p>Palu iga rühma ühel esindajal lühidalt vastata, mida nad teada said. Rõhuta, et isegi kui keegi on mõnes valdkonnas suurepärase teadlane, ei ole ta ekspert kõiges. Samuti rõhuta, et nad kõik on väga tuntud eksperdid ja nende kohta on lihtne infot leida. Kui keegi on tõesti tuntud ekspert, ei tohiks kunagi olla raske tema kohta infot leida.</p>
Juhtumiuuring: COVID-19 vaktsiini järgsed surmad	6 min	<p>Räägi õpilastele, et teine väga sage manipuleerimise viis on esitada allika tegelikke väiteid valesti. Lase neil teha see test, et nad näeksid selle kohta kohe ise üht näidet. Link: https://veryverified.eu/et/peatukid/4-peatukk/osa-b-manipuleerimine/faktikontroll</p>
Kokkuvõte	2 min	<p>Palu õpilastel vaadata kursuse „Very Verified“ faktikontrolli osa. Selles on loetletud mõni tööriist, millest võib faktide kontrollimisel abi olla. Link: https://veryverified.eu/et/peatukid/4-peatukk/osa-b-manipuleerimine/faktikontroll</p>